

ה"פאפא" מקפריסין

מאת: ד"ר מרדכי נאור

יש אנשים ששמום הולך לפנייהם. כזה היה קפריסאי-יווני בשם פרומודרמוס פאפואסיליו שהכל כינו אותו "פאפא". זכיתי להכירו בעת ביקור בקפריסין בשנת 1996 ומאז שמרנו על קשר הדוק, עד מותו ב-2006, בגיל 87.

פעמיים בשנה, בערב פסח ובערב ראש השנה, היה שולח לכל מכריו בישראל – לרבות לי – ברכות נוגעות ללב. הוא עשה זאת עד חודשי חייו האחרונים.

ה"פאפא" היה אגדה בחייו. הוא נקשר לסיפור הלאומי שלנו בעת שהבריטים כלאו רבבות מעפילים, רובם שרידי-שואה, במחנות מעצר בקפריסין. הוא מחה נגד הבריטים, שהיו שליטי קפריסין בימים ההם, וסייע למעפילים ככל יכולתו. כל מי שהצליח לחמוק ממחנות המעצר ידע שבחוף תחכה לו מונית שה"פאפא" הזמין ומימן. הוא החביא בביתו את צוותי אוניות המעפילים שנתפסו ואת אנשי הפלי"ם שהגיעו עם המגורשים.

ה"פאפא" היה גם סוכן אוניות וטיפל בספינות המעפילים שהגיעו לאי. בנוסף, היה גם עיתונאי שכתב לעיתון לונדוני נפוץ על מה שקורה באי בכלל ובמחנות העצורים בפרט. כשנשאל מדוע הוא מסייע כל כך לעצורי המחנות, השיב: "הייתי חייל בצבא הבריטי. הכרתי שם חיילים יהודים מארץ ישראל והתיידדתי איתם. כשנודע לי על השואה הייתי כל כך מזועזע שחיפשתי איך לעזור וכשהתברר לי שבאי שלנו כולאים את ניצולי השואה במחנות מעצר – לא יכולתי לעמוד מנגד."

ה"פאפא" הכיר כל פינה במחנות המעפילים שהגדולים שבהם הוקמו ליד עיר מולדתו – פמגוסטה. לימים, כשכתבתי על המחנות הוא היה לי לעזר בפרטים גדולים וקטנים. יתר על כן, אח"מים מארץ ישראל שביקרו במחנות זכו להכירו ולהוקירו. הוא שמר על קשרים עם גולדה מאיר, שהגיעה לקפריסין כחברת הנהלת הסוכנות היהודית, עם הזמרת שושנה דמארי שהרטיטה לבבות בהופיעה לפני המעפילים בפסח תש"ח-1948 בשירים בעברית וב...יידיש. גם את נתן אלתרמן זכר מביקורו במחנות וכשהיה מגיע לארץ נהג לבקר בבית הקפה "כסית".

מדינת ישראל הצעירה ידעה להוקיר את מעשיו של ה"פאפא" ולאחר קום המדינה הוא היה לסוכנם באי השכן של שתי חברות ישראליות גדולות – "אל על" ו"צ"ם. ב-1974, כאשר הטורקים פלשו לקפריסין וכבשו בין השאר את פמגוסטה, ה"פאפא" ובני משפחתו היו בלונדון. הוא הגיע לישראל וכאן ארגנו למענו חבריו מהפלי"ם ספינה שהחזירה אותו לקפריסין. בשנים הבאות הוא העביר את מרכז פעילותו לעיר לימסול.

לאחר שהתיידדנו, הזמנתי אותו פעמיים לארץ והוא בא ברצון. במפגש הראשון באוניברסיטת תל אביב הוא השתתף בכנס גדול על ההעפלה. בפעם השנייה הגיע למחנה המעפילים בעתלית והשתתף שם באירוע חגיגי.

כל השנים שמר על קשרים על מעפילים שהכיר, עם אנשי הפלי"ם ו"המוסד לעלייה ב". היו לו מהלכים גם ב"חלונות הגבוהים" – אצל גולדה מאיר, טדי קולק ואחרים.

ב-2018 החליטה עיריית חיפה להנציח את זכרו ופועלו בקבעה כיכר על שמו – כיכר פאפא בשכונת בת גלים. בטקס חנוכת הכיכר השתתפו רבים מבין מכיריו וידידיו של ה"פאפא", בנו כריס פאפואסיליו, ההולך בדרכו, נכדיו וניניו, וכן שגרירת קפריסין בישראל סאלינה סמבוס, שתיארה אותו כ"אדם יוצא דופן שעשה את המעשה הנכון מתוך אהבת אדם ואמונה, כי ליהודים מגיעה מדינה עצמאית ובכלל היה מופת לערכים של כולנו."

ה"פאפא" היה אדם אופטימי ושפע סיפורים לרוב. אחד מהם מחזיר אותנו לשנת 1960, השנה בה זכתה קפריסין לעצמאות לאחר מאבק ממושך נגד הבריטים. "יום אחד ביקש ממנו הנשיא שלנו, הארכיבישוף מקריוס, לנסוע

לישראל ולבקש פגישה עם ראש הממשלה בן-גוריון. הגעתי אליו לשדה בוקר והוא תחילה שאל אותי מה אני עושה כיום (ב-1960), מה שלום משפחתי ובמה הוא יכול לעזור.

"הצגתי לו שאלה אחת: לאור ניסיון של יותר מעשר שנים, איך מקימים מדינה? בן-גוריון חשב רגע והשיב לי: אין לי נוסחת פלא ולכן לא אתן לך תשובה, אבל אני יכול לספר לך על כל הטעויות שעשינו..."

בתצלום: ה"פאפא" באחד מביקוריו בישראל.

